

NORGES HØYESTERETT

Den 20. desember 2018 avsa Høyesterett bestående av dommerne Matningsdal, Møse, Bull, Arntzen og Høgetveit Berg dom i

HR-2018-2427-A, (sak nr. 18-072545SIV-HRET), sivil sak, anke over dom:

A (advokat Pål Sverre Hernæs – til prøve)

mot

B (advokat Christian Lundin)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Bull**: Saken gjelder tilkjenning av oppreisning og erstatning i en straffesak der tiltalte er frifunnet på grunn av nødverge.
- (2) Spørsmålet er om frifinnelsen innebærer at nødvergehandlingen må anses som rettmessig også i erstatningsrettslig forstand. Alternativt er det spørsmål om erstatning kan idømmes basert på det alminnelige erstatningsrettslige skyldansvaret når vilkårene etter skadeserstatningsloven § 1-4 om ansvar for nødhandlinger ikke er oppfylt, og – hvis § 1-4 ikke sperrer for erstatning – om det er anvendt en for lav terskel for å tilkjenne oppreisningserstatning. Endelig er det spørsmål om lagmannsrettens begrunnelse for å tilkjenne erstatning krenker uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 annet ledd og i Den europeiske menneskerettskonvensjon – EMK – artikkel 6 nr. 2.
- (3) A var lørdag kveld 6. februar 2016 en tur i Oslo sentrum. Noe over midnatt ble han stående og vente på en kamerat utenfor et utested i passasjen "Strøget". Mens han stod der, kom B bort til ham. De to, som ikke kjente hverandre, utvekslet noen ord. På et tidspunkt dyttet B til A slik at A tok et steg bakover. Han oppfattet det slik at B hevet armen for å slå ham, og

reagerte med et hardt og målrettet svingslag mot Bs hakeparti. B gikk rett i bakken uten å ta seg for.

- (4) B ble påført livstruende skader som følge av fallet. Han var bevisstløs da han ankom sykehuset. Det ble konstatert skallebrudd og blødninger i hjernen. Etter en operasjon som tok fire og en halv time, ble han lagt i kunstig koma frem til 15. februar 2016. Da saken kom opp for lagmannsretten to år etter ulykken, var han fortsatt 60 prosent sykmeldt med usikre utsikter til forbedret arbeidsevne. Han er påført en alvorlig hjerneskade og har mistet luktesansen og deler av smakssansen. Arbeidskapasiteten og konsentrasjonsevnen er betydelig redusert, og han sliter med psykiske problemer som har ført til et innskrenket sosialt liv og reduserte fritidsaktiviteter.
- (5) Oslo statsadvokatembeter tok 3. oktober 2016 ut tiltale mot A for overtredelse av straffeloven § 274 annet ledd jf. § 273 – grov kroppsskade. I dom 3. mars 2017 fant Oslo tingrett under dissens A skyldig etter tiltalen og dømte ham til fengsel i fire år. Mindretallet kom til at A måtte frifinnes på grunn av nødverge. B ble tilkjent en oppreisningserstatning på 125 000 kroner. Det var ikke reist krav om erstatning for økonomisk tap.
- (6) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett, som 13. februar 2018 avsa dom med slik domsslutning:
- "1.   **A, født 00.00 1986, frifinnes.**
2.   **A betaler oppreisningserstatning til B med 150 000 – etthundreogfemtitten – kroner innen to uker etter dommens forkynnelse.**
3.   **A betaler erstatning for økonomisk tap til B med 3 420 – tretusenfirehundreogtjue – kroner innen to uker fra dommens forkynnelse."**
- (7) Lagmannsretten, som var satt med lagrette, frifant altså A for straffekravet. Retten, ved de tre fagdommerne, tok deretter stilling til de sivile kravene. Et krav om erstatning på 3 420 kroner for økonomisk tap knyttet til egenandeler, transportutgifter med videre var nå kommet i tillegg til kravet om oppreisningserstatning. Lagmannsretten, som la til grunn at lagretten hadde frifunnet på grunn av nødverge, konkluderte med at A hadde opptrådt grovt uaktsomt ved den måten han hadde reagert på Bs handlinger. Han ble dømt til å betale oppreisning og erstatning som nevnt i domsslutningen.
- (8) A har anket til Høyesterett over lagmannsrettens rettsanvendelse og saksbehandling.
- (9) Den ankende part – A – har i korte trekk gjort gjeldende:
- (10) Selv om frifinnelse for straffekravet ikke generelt er til hinder for at en skadevolder i samme sak dømmes til å betale erstatning etter sivilrettens regler, blir det annerledes dersom frifinnelsen er begrunnet med nødverge overfor et reelt angrep. Straffeloven § 18 om nødverge gir uttrykk for at en nødvergehandling som oppfyller lovens vilkår, er "lovlig", ikke bare at den er straffri. Meningen må være at avgjørelsen av straffekravet da også skal tillegges sivilrettslig virkning. Dette er i overensstemmelse med Rt-2007-1172. Rt-2012-5, der det ble åpnet for å tilkjenne erstatning, gjaldt reaksjon på et innbilt angrep. Når angrepet er reelt, må løsningen bli annerledes.

- (11) Subsidiært anføres det at skadeserstatningsloven § 1-4 annet punktum er en spesialbestemmelse som går foran alle ansvarsgrunnlag. Også i sivilretten har man en generell rett til å forsvare seg mot angrep. Erstatningsansvar er dermed bare aktuelt dersom situasjonen faller utenfor § 1-4 annet punktum om ansvarsfrihet for skade voldt på den personen eller gjenstanden som faren truet fra. I denne saken truet faren fra den personen som ble skadet.
- (12) Atter subsidiært hevdes det at lagmannsretten har vært for streng når den har kommet til at As handling var grovt uaktsom. A var utsatt for et reelt angrep, og lagmannsretten har implisitt godtatt at et slag mot B var en forsvarlig reaksjon. Lagmannsretten har da ikke lagt stor nok vekt på den stressede situasjonen A var i, når den har kommet til at det var et markert avvik fra forsvarlig handlemåte å rette slaget mot Bs hake fremfor et annet sted på kroppen.
- (13) Under enhver omstendighet krenker lagmannsrettens begrunnelse uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 annet ledd og EMK artikkel 6 nr. 2. Her er det ikke tvil om at den skadevoldende handlingen er begått; spørsmålet er bare om nødvergehandlingen var en uforholdsmessig reaksjon på angrepet. Svaret på dette må være det samme i et erstatningsrettslig som i et strafferettslig perspektiv. Beviskravene er rett nok ulike i strafferetten og sivilretten, og forholdsmessighetsvurderingen avhenger av hvilket faktum som henholdsvis lagretten og fagdommerne la til grunn for bedømmelsen. Men vi vet ikke noe om lagrettens begrunnelse. Lagmannsrettens tilkjenning av erstatning trekker dermed den strafferettslige frifinnelsen i tvil så lenge lagmannsretten ikke uttrykkelig har sagt at erstatningsavgjørelsen ikke gjør det.
- (14) Endelig oppstår det et spørsmål om tilkjenning av sakskostnader. Begge parter byttet prosessfullmektig før behandlingen i Høyesterett. Disse ble oppnevnt i medhold av rettshjelploven § 21 jf. § 18. Det hadde vært mer nærliggende å anvende straffeprosessloven § 100 tredje ledd og § 107e om at oppnevning av henholdsvis forsvarer og bistandsadvokat også omfatter fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler. Det foreligger i alle fall sterke grunner for å tolke rettshjelploven § 23 slik at bestemmelsen i en situasjon som denne ikke innebærer en plikt til å nedlegge påstand om tilkjenning av sakskostnader til det offentlige. I det minste bør unntaksregelen i tvisteloven § 20-2 tredje ledd anvendes. B har imidlertid oppfattet det slik at det forventes at han nedlegger påstand om at det offentlige tilkjennes sakskostnader.
- (15) A har nedlagt slik påstand:
- "1. A frifinnes.**
- Subsidiært:**
- 2. Borgarting lagmannsretts dom av 13. februar 2018 pkt. 2 og 3 i sak 17-063193AST-BORG/02 oppheves.**
- I begge tilfeller:**
- 3. Sakskostnader tilkjennes det offentlige."**
- (16) Ankemotparten – B – har i det vesentlige anført:

- (17) Strafferetten og erstatningsretten ivaretar ulike hensyn. Dermed kan det ikke oppstilles en felles målestokk for hva som utgjør en lovlig – forsvarlig – nødvergehandling. Beviskravene er også strengere i strafferetten enn i erstatningsretten. Følgelig er det fullt mulig å komme til at en nødvergehandling er strafferettslig lovlig, men erstatningsrettslig uforsvarlig. Rt-2012-5 viser at det kan foretas en selvstendig erstatningsrettslig vurdering av en nødvergehandling også ved frifinnelse for straffekravet på grunn av nødverge. Rt-2007-1172 er ikke et prejudikat for det motsatte – situasjonen var annerledes der enn i saken her.
- (18) Skadeserstatningsloven § 1-4 er en spesialregel om objektivt erstatningsansvar for handlinger som er lovlige på grunn av nød, det vil si handlinger som i utgangspunktet ikke rammes av det alminnelige skyldansvaret. Paragraf 1-4 annet ledd om at ansvaret ikke gjelder når handlingen skader den eller det som faren truer fra, bygger på et generelt erstatningsrettslig prinsipp. Bestemmelsen setter ikke til side det alminnelige skyldansvaret.
- (19) A opptrådte grovt uaktsomt. Slik lagmannsretten vurderte det i et sivilrettslig perspektiv, hadde han klare handlingsalternativer, blant annet å trekke seg unna. I stedet reagerte han med et hardt slag som sendte B rett i bakken med risiko for stor skade.
- (20) Uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 annet ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 er ikke krenket. Lagmannsretten vurderte As handlemåte i et klart sivilrettslig perspektiv etter å ha presisert at beviskravet som anvendes, er alminnelig sannsynlighetsovervekt, ikke strafferettens krav om at all rimelig tvil skal komme tiltalte til gode. At vurderingen da faller forskjellig ut sivilrettslig og strafferettslig, er ikke nok til at det foreligger brudd på uskyldspresumsjonen.
- (21) Når det gjelder sakskostnadene, må straffeprosesslovens regler om at oppnevning som forsvarer og bistandsadvokat også gjelder for etterfølgende behandling av sivile krav, komme til anvendelse selv om det skjer et advokatskifte. Hensynet til likebehandling tilsier det. B har derfor ansett det unødvendig å nedlegge påstand om at sakskostnader skal tilkjennes det offentlige.
- (22) B har nedlagt slik påstand:
- "Anken forkastes."**
- (23) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*
- (24) Sakens hovedspørsmål er om frifinnelse for straffekravet på grunn av nødverge stenger for idømmelse av erstatningsansvar. Det spørsmålet blir imidlertid ikke aktuelt dersom skadeserstatningsloven § 1-4 annet punktum, om at skadevolder ikke er erstatningsansvarlig for skade voldt på person eller gjenstand som faren truet fra, generelt stenger for erstatningsansvar for nødvergehandling. Jeg begynner derfor med det.
- (25) Paragraf 1-4 første punktum oppstiller et objektivt ansvar for skade som "lovlig" er voldt for å avverge en truende fare. Bestemmelsen tar først og fremst sikte på nødrettssituasjoner, men dekker også nødverge. Det er et prinsipp med lange tradisjoner i norsk rett at man må erstatte den skade man påfører utenforstående eller deres eiendeler for å redde seg ut av en nødsituasjon, jf. Sören Koch, Nødverge i erstatningsretten – en analyse

med utgangspunkt i Rt. 2012 s. 5, Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og velferdsrett 2013 side 6, på side 9. Ansvarer gjelder selv om skadevolder har gjort sitt beste for å redusere skadevirkningene, og tankegangen minner om den som ligger bak prinsippet om erstatning ved ekspropriasjon.

- (26) Det er ingen motsetning mellom denne regelen og erstatningsansvar basert på uaktsomhet for nødhandlinger som går utover det forsvarlige. Paragraf 1-4 første punktum er snarere et nødvendig supplement. Da er det heller ikke grunn til å forstå paragrafen slik at den er ment å sette skyldansvaret ut av spill. I Rt-1955-1055, som gjaldt nødrettshandlinger, ble ansvarsspørsmålet behandlet både på grunnlag av daværende straffelovs ikrafttredelseslov § 24, som inneholdt samme regel som skadeserstatningsloven § 1-4, og det alminnelige skyldansvaret. Nygaard, Ansvar for naudhandling i norsk erstatningsrett, Tidsskrift for Rettsvitenskap 1974 side 245 synes på side 256–258 å ta det for gitt at skyldansvaret gjelder ved siden av § 1-4. En annen sak er at § 1-4 første punktum som regel gjør det unødvendig å ta stilling til om nødhandlingen var uforholdsmessig inngripende eller uaktsom på andre måter – det skal uansett betales erstatning.
- (27) Det er i dette perspektiv man må se § 1-4 annet punktum. For de situasjonene der skadetilføyelsen har holdt seg innenfor forsvarlige rammer – altså de situasjonene der § 1-4 første punktum får selvstendig betydning ved siden av skyldansvaret – gjør annet punktum et nødvendig, men også tilstrekkelig, unntak. Det ville være urimelig om det objektive erstatningsansvaret etter § 1-4 første punktum ubetinget skulle gjelde også når skaden er påført den personen eller gjenstanden som skaden truet fra.
- (28) Skadevolder kan imidlertid ha misforstått situasjonen på uaktsomt vis, eller ha foretatt en uforsvarlig vurdering av hvor inngripende nødhandlingen måtte være. Det er vanskelig å se noen grunn til at slik uaktsomhet skal stå i en annen erstatningsrettslig stilling enn uaktsom skadetilføyelse ellers. I Rt-2012-5, som også gjaldt nødverge, er det i avsnitt 39 uttalt at § 1-4 kan suppleres av skyldansvaret. Det kan ikke spille noen rolle om angrepet var innbilt slik som i Rt-2012-5, eller – som i saken her – om angrepet var reelt, og uaktsomheten gjelder forholdsmessigheten av selve nødvergehandlingen. En annen sak er at uaktsomhetsvurderingen er konkret og dermed må ta hensyn til at skadevolderen kan ha vært i en presset situasjon uten mulighet for rolig overveielse.
- (29) A kan dermed ikke få medhold i sin anførsel om at § 1-4 annet punktum generelt er til hinder for erstatningsansvar for nødvergehandlinger overfor den som faren truet fra.
- (30) Etter dette blir det nødvendig å ta stilling til anførselen om at frifinnelse for et straffekrav begrunnet i nødverge stenger for idømmelse av erstatningsansvar for handlingen.
- (31) Denne anførselen tar utgangspunkt i straffeloven § 18 om nødverge. Her heter det at en handling som ellers ville ha vært straffbar, "er lovlig" når den blir foretatt for å avverge et ulovlig angrep, ikke går lenger enn nødvendig, og ikke åpenbart går ut over det som er forsvarlig ut fra en konkret vurdering av forholdene. Når handlingen er "lovlig", ikke bare fører til "straffritak", må meningen nettopp være at handlingen heller ikke kan medføre andre negative rettsfølger, typisk erstatningsansvar, blir det hevdet.
- (32) Som nevnt er det slik at en forsvarlig avverging av et ulovlig angrep ikke medfører erstatningsansvar dersom avvergingshandlingen påfører angriperen skade. Denne sammenhengen mellom strafferett og erstatningsrett gjør det naturlig å bruke ordet "lovlig"

i straffeloven – nødvergehandlinger som oppfyller vilkårene i straffeloven § 18, vil normalt heller ikke kunne lede til erstatningsansvar.

- (33) Imidlertid er det forskjeller på strafferett og sivilrett som fører til at vurderingen kan falle forskjellig ut. Straff er en sak mellom gjerningsperson og samfunnet og skal primært virke preventivt. Erstatningsansvar skal først og fremst ivareta fordeling av risiko mellom skadevolder og skadelidte. Beviskravene er derfor ulike – i strafferetten skal all rimelig tvil om faktum komme tiltalte til gode, både med hensyn til hvordan situasjonen var, og hvordan gjerningspersonen oppfattet den. I erstatningssaker gjelder som hovedregel bare sivilrettens alminnelige krav om sannsynlighetsovervekt. Det kan gi seg utslag i at man strafferettslig må legge til grunn et annet faktum enn man vil gjøre i et erstatningsrettslig perspektiv. Som påpekt i Rt-2013-312 avsnitt 15, er det også visse forskjeller i selve skyldvurderingen – det skal noe mer til av bebreidelse før en handling anses som uaktsom i strafferettslig sammenheng enn i en sivilrettslig.
- (34) Det er sikker rett ellers at frifinnelse for straff ikke sperrer for at samme handling kan medføre erstatningsansvar, jf. blant annet HR-2018-1783-A avsnitt 22 og 24 med henvisning til Rt-1999-1363. Det ville ikke gi god sammenheng i rettssystemet om det skulle gjelde et unntak for nødvergehandlinger. I så fall ville man for eksempel kunne idømme erstatning etter frifinnelse for voldtekt, mens en frifinnelse for en alminnelig kroppskrenkelse på grunn av nødverge ville beskytte mot erstatningsansvar.
- (35) Dersom tiltale ikke reises fordi påtalemyndigheten mener bevisene ikke holder for at nødvergehandlingen var uforholdsmessig, vil saken ikke komme så langt som til en frifinnelse som kunne gi beskyttende virkning mot erstatningskrav. Da bør det ikke være annerledes i saker der tiltale blir reist, men *domstolene* kommer til at bevisene for uforholdsmessig nødverge ikke holder for strafferettslig domfellelse. Jeg har også vanskelig for å se at man, uten en statlig erstatningsordning slik som foreslått i NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov side 494, kunne stenge for en etterfølgende sivil sak.
- (36) Etter mitt syn tilsier ikke rettspraksis at en strafferettslig frifinnelse begrunnet i nødverge må tillegges virkning for et eventuelt sivilrettslig erstatningskrav. I Rt-2007-1172 avsnitt 59 heter det riktignok at en frifinnelse basert på nødverge "innebærer at handlingen er lovlig og rettmessig", og at det da "ikke [er] rettslig grunnlag for et erstatnings- eller oppreisningskrav" etter skadeserstatningsloven § 1-4. Dette må imidlertid ses på bakgrunn av at uttalelsen knytter seg til en vurdering av om to politifolk hadde gått uforholdsmessig hardt til verks ved en pågripelse, jf. nå straffeloven § 18 annet ledd. Slik den konkrete situasjonen var, er det vanskelig å tenke seg at den sivilrettslige konklusjonen ville adskille seg fra den strafferettslige. Skyldansvar var dessuten ikke anført i saken.
- (37) I Rt-2012-5 avsnitt 37 er det lagt til grunn at en strafferettslig frifinnelse basert på at skadevolder trodde det forelå en nødvergesituasjon, ikke er til hinder for erstatningsansvar etter skadeserstatningsloven § 1-4. Til dette har A fremholdt at det i den saken dreide seg om et innbilt angrep, mens det i hans tilfelle dreide seg om et reelt angrep. Argumentet er at den som ikke er skyld i et angrep, har større krav på erstatningsrettslig beskyttelse enn den som har foretatt et angrep. Jeg kan imidlertid ikke se at det tilsier et ubetinget fritak for erstatningsansvar for den som er strafferettslig frifunnet på grunn av nødverge mot et reelt angrep. Den bebreidelse som eventuelt kan rettes mot angriperen, kan man ta hensyn til ved å anvende erstatningsrettens alminnelige regler om nedsettelse eller bortfall av

erstatningen på grunn av skadelidtes medvirkning, eller om lemping av erstatningsansvaret av andre grunner.

- (38) Etter dette kan A ikke få medhold i sin anførsel om at den strafferettslige frifinnelsen basert på nødverge er til hinder for at B kan rette et sivilrettslig erstatningskrav mot ham.
- (39) Det blir da videre nødvendig å ta stilling til om lagmannsretten har lagt til grunn en for lav aktsomhetsterskel når den har kommet til at A opptrådte grovt uaktsomt. Etter skadeserstatningsloven § 3-5 kreves forsett eller grov uaktsomhet for å tilkjenne oppreisningserstatning. For at en handling skal anses som grovt uaktsom, kreves det et markert avvik fra vanlig forsvarlig handlemåte, jf. Rt-2009-6 avsnitt 49.
- (40) Kravet om forsett eller grov uaktsomhet gjelder selve handlingen – i denne saken valg av handling, nemlig et hardt og målrettet slag mot Bs hakeparti fremfor en annen handling. Når det gjelder skadefølgene, er det tilstrekkelig at de var påregnelige, jf. Rt-1999-887 på side 895.
- (41) Om selve situasjonen skriver lagmannsretten følgende:
- "Etter bevisførselen legger lagmannsretten til grunn at B gikk frem til A, og at de ble stående og snakke sammen midt ute i passasjen. B dyttet til A slik at han tok et steg bakover. Han oppfattet at B hevet armen for å slå mot ham, og han reagerte intuitivt med å rette et slag mot B samtidig som han bøyde hodet mot siden. På bakgrunn av en samlet vitneførsel, med særlig vekt på vitneforklaringene til C, D og E, finner lagmannsretten det bevist at A rettet et hardt og målrettet svingslag med knyttet neve mot B. Slaget traff B i hakepartiet, hvorefter han umiddelbart falt i bakken uten å ta seg for. Lagmannsretten stiller seg sterkt tvilende til As forklaring om at han ble dyttet inn mot et gjerde/blomsterkasse, uten mulighet for å komme seg bort."**
- (42) De handlingsalternativer A stod overfor, beskrives slik:
- "Lagmannsretten peker på at det forelå flere handlingsalternativer, herunder at han kunne ha tildelt ham et slag et annet sted på kroppen, brukt mindre slagkraft eller parert et mulig angrep ved å ta tak i armen. Det forelå heller ingen fysiske stengsler som hindret ham i å trekke seg bort."**
- (43) Lagmannsretten, som har basert seg på vanlig sannsynlighetsovervekt, ikke strafferettens strengere beviskrav, har altså konkludert med at det ikke forelå en spesielt farlig situasjon, og at A hadde flere mindre drastiske handlingsalternativer. Han valgte likevel å rette et hardt og målrettet slag mot Bs hode på et sted med hardt underlag – grunnen var flislagt – og dermed å utsette ham for større fare for alvorlige skader ved fall som følge av slaget.
- (44) Etter min mening er det riktig å karakterisere hans reaksjon som et markert avvik fra den handlemåte som man med rette kunne forvente fra ham, og dermed som grovt uaktsom. Det gjelder selv om lagmannsretten kan oppfattes slik at et avvergende slag mot B ville ha vært forsvarlig dersom det hadde vært mindre hardt eller rettet mot en annen del av kroppen. Jeg peker i denne sammenheng på at A var offiser i Forsvarets spesialkommando. Man må kunne legge til grunn at han var bedre trent enn de fleste i å bedømme farenivået i en situasjon og avpasse reaksjonen.
- (45) A har endelig anført at det innebærer en krenkelse av uskyldspresumsjonen i Grunnloven § 96 annet ledd og EMK artikkel 6 nr. 2 å konkludere med at han opptrådte grovt

uaktsomt, fordi dette skaper tvil om grunnlaget for nødverge og dermed om frifinnelsen for straffekravet var riktig.

- (46) Som tidligere nevnt kan en skadevolder dømmes til å betale erstatning i samme sak der han er frifunnet for straffansvar for den skadevoldende handlingen. I HR-2018-1783-A avsnitt 32 er de krav som Den europeiske menneskerettsdomstol da stiller til begrunnelsen for erstatningsavgjørelsen, oppsummert slik:

"[D]et må foretas en totalvurdering, der "the use of some unfortunate language" ikke uten videre innebærer en krenkelse av uskyldspresumsjonen. Ord og uttrykk som ikke er spesifikt strafferettslige, men som naturlig leder tankene i retning av straffbare handlinger, kan imidlertid etter omstendighetene medføre en krenkelse dersom bruken av dem ut fra sammenhengen innebærer at skadevolder i realiteten blir tilskrevet en straffbar handling. I så fall holder det ikke at begrunnelsen for øvrig påpeker forskjellen på strafferettslige og sivilrettslige beviskrav og understreker at tilkjenningen av erstatning ikke rokker ved den strafferettslige frifinnelsen."

- (47) Det sentrale kravet er altså at begrunnelsen ikke er utformet slik at den i realiteten tilskriver skadevolder en straffbar handling. Jeg tilføyer for ordens skyld at vurderingstemaet for saker som gjelder erstatningskrav mot en skadevolder som er strafferettslig frifunnet, er mindre strengt enn vurderingstemaet for saker som gjelder krav fra den frifunne om erstatning for uberettiget forfølgning, jf. HR-2018-1783-A avsnitt 29.
- (48) Lagmannsrettens beskrivelse av hendelsesforløpet og vurdering av As handlemåte er holdt i tradisjonelle sivilrettslige vendinger. Jeg peker også på at oppreisningserstatning er tilkjent i medhold av skadeserstatningsloven § 3-5 første ledd bokstav a, om at det er "voldt skade på person", ikke bokstav b som viser videre til § 3-3 og mislig adferd som beskrevet i ulike straffebed.
- (49) På side 9 i dommen har riktignok lagmannsretten én gang brukt ordet "fornærmede" i en beskrivelse av hvilke momenter som skal vektlegges ved tilkjenning av oppreisningserstatning. Ordet inngår imidlertid i en generell beskrivelse av rettsstilstanden, ikke av den konkrete saken. Dette må avskrives som "some unfortunate language" som ikke i seg selv kan medføre en krenkelse av uskyldspresumsjonen.
- (50) A har særlig fremhevet at det sentrale i uaktsomhetsvurderingen i denne saken er om hans valg av handlemåte var grovt uaktsomt, og at denne vurderingen i praksis må falle sammen med vurderingen av om vilkårene i straffeloven § 18 er oppfylt. Det er jeg ikke enig i. Forsvarlighetsvurderingen av As handlemåte beror i stor grad på hva slags situasjon man mener at han befant seg i. Lagmannsretten tar uttrykkelig utgangspunkt i sivilrettens beviskrav om alminnelig sannsynlighetsovervekt og fremhever forskjellen på dette og beviskravet i strafferetten. Beskrivelsen av situasjonen rundt nødvergehandlingen etterlater ingen tvil om at det er en erstatningsrettslig vurdering som er foretatt. Slik lagmannsretten har utformet begrunnelsen, var det etter mitt syn ikke nødvendig i tillegg å presisere at avgjørelsen av erstatningsspørsmålet ikke rokket ved den strafferettslige frifinnelsen. Innledningsvis i sin drøftelse har for øvrig lagmannsretten på generelt grunnlag gitt uttrykk for at begrunnelsen ikke må rokke ved frifinnelsen.
- (51) Jeg er etter dette kommet til at anken må forkastes.

- (52) Saken har også reist spørsmål om tilkjenning av sakskostnader. I denne saken har begge parter byttet advokat for Høyesterett. Advokatene ble oppnevnt i medhold av rettshjelploven § 21 jf. § 18.
- (53) Straffeprosessloven § 100 tredje ledd og § 107e bestemmer at oppnevning som henholdsvis forsvarer og bistandsadvokat på det offentliges bekostning også omfatter fortsatt behandling av sivile krav etter tvistelovens regler. Som det fremgår av Rt-2012-201 avsnitt 44, betyr det at rettshjelploven ikke kommer til anvendelse, og at den tapende part ikke kan pålegges å betale sakskostnader til det offentlige.
- (54) Selv om det nok ikke følger klart av ordlyden i straffeprosessloven § 100 tredje ledd og § 107e, bør bestemmelsene etter mitt syn forstås slik at de også gjelder ved advokatbytte underveis i behandlingen av det sivile kravet. Særlig for Høyesterett vil det ofte være aktuelt å skifte advokat. For den som taper saken, vil det fremstå som en ren tilfeldighet at vedkommende skulle bli idømt sakskostnader fordi motparten bytter advokat, når det ikke er risiko for dette dersom motparten beholder sin opprinnelige advokat. Man kunne tenke seg at rettshjelploven § 23 tolkes slik at det ikke er en plikt til å kreve sakskostnader på vegne av det offentlige i denne situasjonen, eller at det nærmest ville være automatikk i å anvende unntaksregelen i tvisteloven § 20-2 tredje ledd. En enklere løsning er imidlertid å la straffeprosessloven § 100 tredje ledd og § 107e gjelde også ved advokatbytte underveis. Jeg peker på at i Rt-2012-5 ble disse bestemmelsene benyttet til tross for at den tapende part – uten at det fremgår av dommen – hadde ny advokat for Høyesterett.
- (55) Det skal dermed ikke tilkjennes sakskostnader til det offentlige i saken.
- (56) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

- (57) Dommar **Høgetveit Berg:** Eg er i hovudsak og i resultatet samd med fyrstvoterande.
- (58) Dommer **Arntzen:** Likeså.
- (59) Dommer **Møse:** Likeså.
- (60) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (61) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.